

वैयक्तिक लाभाच्या योजनापात्र लाभार्थ्यांपर्यंत
पोहचविण्यासाठी करावयाच्या उपाययोजना

महाराष्ट्र शासन

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: आधार-२०२२/प्र.क्र.१५८/एसडी-१

चौथा मजला, विस्तार इमारत, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

तारीख: ३० जून, २०२२

वाचा -

- १) केंद्र शासनाच्या भारतीय विशिष्ट पहचान प्राधिकरण कार्यालयाचे परिपत्रक क्रमांक: १-१/२०१९-UIDAI (DBT), दिनांक २५.११.२०१९
- २) वित्त विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक: संकीर्ण-२०२२/प्र.क्र.२७/अर्थबळ, दिनांक ८.६.२०२२

प्रस्तावना -

राज्य शासनाच्या आदिवासी विकास, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य, इतर मागास बहुजन कल्याण, अल्पसंख्यांक विकास, कौशल्य विकास व उद्योजकता, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये तसेच महिला व बालविकास या विभागांमार्फत पोषण आहार, विविध सवलती व वैयक्तिक लाभाच्या विविध योजना राबविण्यात येतात. यास्तव, बालकांना तसेच समाजातील इतर वंचित घटकांना कल्याणकारी राज्याच्या विविध योजनांच्या मुख्य प्रवाहात राहता यावे व एकही पात्र लाभार्थी वंचित राहू नये म्हणून पोषण आहार, विविध सवलती व वैयक्तिक लाभाच्या योजना पात्र लाभार्थ्यांपर्यंत पारदर्शी पद्धतीने पोहचविण्यासाठी वित्त विभागाने उपरोक्त वाचा-१ मधील शासन निर्णयान्वये दिलेल्या सूचना विचारात घेऊन उपाययोजना करण्याबाबतची बाब या विभागाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागांतर्गत विद्यार्थ्यांसाठी पोषण आहार, शिक्षण हक्क अधिनियमांतर्गत दुर्बल, वंचित घटकांकरिता २५% प्रवेश प्रक्रिया तसेच वैयक्तिक लाभाच्या विविध शिष्यवृत्ती योजना राबविल्या जातात. विविध सवलती व वैयक्तिक लाभाच्या योजना पात्र लाभार्थ्यांपर्यंत पारदर्शी पद्धतीने पोहचविण्यासाठी खालील प्रमाणे उपाययोजना करण्याचा निर्णय शासन स्तरावर घेण्यात आला आहे:-

- १) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागामार्फत राबविल्या जाणा-या योजनांच्या सर्व लाभार्थ्यांचा योजना निहाय डेटाबेस तयार करून तो आधारशी संलग्नीकृत करण्यात यावा. सदर योजनांशी संबंधीत सर्व लाभार्थ्यांची नावे आधार कार्डशी जोडण्याची प्रक्रिया डिसेंबर, २०२२ अखेरपर्यंत पूर्ण करणे अनिवार्य राहिल. सदर योजनांशी संबंधीत सर्व लाभार्थी आधार कार्डशी जोडूनच दिनांक १.१.२०२३ पासून संबंधीत योजनांना निधी वितरीत करण्यात यावा.
- २) शाळा व कनिष्ठ महाविद्यालयांतील सर्व विद्यार्थ्यांची नोंदणी व नियमित उपस्थिती यांबाबतची माहिती Web Based Application च्या माध्यमातून करावी व त्याचा Master Data Base अद्ययावत ठेवण्याची प्रक्रिया डिसेंबर, २०२२ अखेर पर्यंत करणे अनिवार्य राहिल.
- ३) प्रत्येक योजनेच्या अंतर्गत लाभार्थी विद्यार्थ्यांचा आधार संलग्नित Master Data Base अद्ययावत ठेऊन प्रतिदिन उपस्थितीच्या नोंदीनुसार दिनांक १.१.२०२३ पासून संबंधीत योजनांसाठीचा निधी वितरीत करावा.

- ४) शिष्यवृत्तीसाठी पात्र कोणताही विद्यार्थी, लाभपासून वंचित राहू नये, यासाठी शिष्यवृत्तीशी संबंधित प्रत्येक योजना आधारशी संलग्नीकृत करूनच दिनांक १.१.२०२३ पासून DBT मार्फत शिष्यवृत्ती विद्यार्थ्यांच्या खात्यात जमा करण्यात यावी.
  - ५) राज्यातील सर्व विद्यार्थ्यांना आधारशी संलग्नीकृत करण्यासाठी नोव्हेंबर, २०२२ पर्यंतचे नियोजन सोबत जोडलेल्या “प्रपत्र अ” अन्वये करावे. यापूर्वी लाभार्थी विद्यार्थ्यांची आधार संलग्नता झाली असल्यास केवळ तांत्रिक बाबींमुळे अवैध ठरलेल्या आधारच्या पडताळणीबाबतचे नियोजन सोबत जोडलेल्या “प्रपत्र अ-१” अन्वये करावे. आधार संलग्नीकृत करण्याची कार्यवाही पूर्ण झाली नसेल, अशा जिल्ह्यांमध्ये कोणत्याही परिस्थितीत दिनांक ३१.१२.२०२२ पर्यंत सर्व लाभार्थ्यांची आधारशी संलग्नीकृत करण्याची कार्यवाही (नव्याने समाविष्ट होणारे लाभार्थी धरून) पूर्ण करण्यात यावी. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाच्या अधीनस्त असलेल्या योजनांतील सर्व लाभार्थ्यांना आधारशी संलग्नीकृत करण्यासाठी नोव्हेंबर, २०२२ पर्यंतचे नियोजन सोबत जोडलेल्या “प्रपत्र अ-२” अन्वये करावे. यासंदर्भातील कामाचे नियोजन “प्रपत्र क” नुसार करावे.
  - ६) “प्रपत्र अ” मध्ये असलेला यासंदर्भातील कालबद्ध कार्यक्रम तसेच “प्रपत्र ब” मध्ये असलेला मासिक प्रगती अहवाल योजनानिहाय स्वतंत्र तयार करणे आवश्यक राहिल.
  - ७) सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग यांच्यामार्फत दर महिन्याच्या तीन तारखेला याबाबतचा आढावा घेण्यात येईल. यास्तव, मासिक प्रगती अहवाल प्रत्येक महिन्याच्या तीन तारखेपर्यंत सोबत जोडलेल्या “प्रपत्र ब” प्रमाणे शासनास उपलब्ध करून द्यावा. डिसेंबर महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यात सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग यांच्या मार्फत यासंदर्भातील अंतिम आढावा घेण्यात येईल.
२. आधार अधिनियमातील तरतूदी, मा. सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेले आदेश, संदर्भ-१ मधील परिपत्रक तसेच याबाबत वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेल्या सूचना लक्षात घेऊन माहिती व तंत्रज्ञान आणि विधि व न्याय विभागाची सहमती घेऊन आधार कायद्याच्या कलम-७ अन्वये अध्यादेश निर्गमित करण्यात येईल.
- सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२२०६३०१२३५२९४५२९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्रमोद पाटील)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. मंत्री, शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई

२. मा. राज्यमंत्री, शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
४. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
५. राज्य प्रकल्प संचालक (समग्र शिक्षा अभियान), चर्नी रोड, मुंबई
६. शिक्षण संचालक (प्राथमिक/ माध्यमिक/ उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
७. सर्व विभागीय उपसंचालक
८. सर्व शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/ माध्यमिक)
९. महालेखापाल, लेखा परीक्षा-१/२, महाराष्ट्र, मुंबई/ नागपूर
१०. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
११. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
१२. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
१३. सर्व अवर सचिव/ कक्ष अधिकारी, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
१४. निवड नस्ती, कार्यासन एसडी-१

शासन निर्णय क्र. आधार-२०२२/प्र.क्र.१५८/एसडी-१, दिनांक ३०.६.२०२२

प्रपत्र "अ"

विद्यार्थी नोंदणीसाठी आधार संलग्नीकृत करण्याचा कालबद्ध कार्यक्रम

विभागाचे नाव:- शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग

योजनेचे नाव:- विद्यार्थ्यांची आधार नोंदणी

राज्यातील आधार नोंदणीकृत विद्यार्थी संख्या :- १,८९,२७,६८४ (दिनांक ६.६.२०२२ पर्यंत) (NIC मार्फत प्राप्त माहितीनुसार)

लाभार्थ्यांना आधारशी संलग्नीकृत करण्याचे उद्दिष्ट :- ५.५५ लाख/ महिना (जुलै, २०२२ ते नोव्हेंबर, २०२२)

क्र.	जिल्ह्याचे नाव	एकूण लाभार्थ्यांची संख्या	रकाना (३) पैकी मागील महिना अखेर आधार संलग्नीकृत झालेली लाभार्थी संख्या	शिल्लक लाभार्थी (३-४)	लाभार्थ्यांना आधारशी संलग्नीकृत करण्याचे उद्दिष्ट						
					जून, २०२२	जुलै, २०२२	ऑगस्ट, २०२२	सप्टेंबर, २०२२	ऑक्टोबर, २०२२	नोव्हेंबर, २०२२	एकूण (६+७+८+९+१०+११)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२

टिप: रकाना ५ व रकाना १२ मधील नमूद केलेली लाभार्थी संख्या एकच राहिल.

सचिवांची स्वाक्षरी - -----

दिनांक-

सचिवांचे नाव - -----

शासन निर्णय क्र. आधार-२०२२/प्र.क्र.१५८/एसडी-१, दिनांक ३०.६.२०२२

प्रपत्र "अ-१"

विद्यार्थ्यांच्या आधार पडताळणीचा कालबद्ध कार्यक्रम (Aadhar Validation Program)

विभागाचे नाव:- शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग

योजनेचे नाव:- विद्यार्थ्यांची आधार वैधता पडताळणी

राज्यातील अवैध आधार नोंदणीकृत विद्यार्थी संख्या :- २२,२९,५२८ (दिनांक ६.६.२०२२ पर्यंत) (NIC मार्फत प्राप्त माहितीनुसार)

आधार पडताळणीचे उद्दिष्ट :- ४.५० लाख/ महिना (जुलै, २०२२ ते नोव्हेंबर, २०२२)

क्र.	जिल्ह्याचे नाव	एकूण आधारधारक लाभार्थ्यांची संख्या	रकाना (३) पैकी मागील महिना अखेर वैध आधार लाभार्थी संख्या	अवैध आधार धारक शिल्लक लाभार्थी (३-४)	लाभार्थ्यांच्या आधार पडताळणीचे उद्दिष्ट							
					जून, २०२२	जुलै, २०२२	ऑगस्ट, २०२२	सप्टेंबर, २०२२	ऑक्टोबर, २०२२	नोव्हेंबर, २०२२	एकूण (६+७+७+८+९+१०+११)	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	

टिप: रकाना ५ आणि रकाना १२ मधील नमूद केलेली लाभार्थी संख्या एकच राहिल.

सचिवांची स्वाक्षरी - -----

दिनांक-

सचिवांचे नाव - -----

शासन निर्णय क्र. आधार-२०२२/प्र.क्र.१५८/एसडी-१, दिनांक ३०.६.२०२२

प्रपत्र "अ-२"

आधार संलग्निकृत करण्याचा कालबद्ध कार्यक्रम (योजनानिहाय)

विभागाचे नाव:-

योजनेचे नाव:-

क्र.	जिल्ह्याचे नाव	एकूण लाभार्थ्यांची संख्या	रकाना (३) पैकी मागील महिना अखेर आधार संलग्निकृत झालेली लाभार्थी संख्या	शिल्लक लाभार्थी (३-४)	लाभार्थ्यांना आधारशी संलग्निकृत करण्याचे उद्दिष्ट						
					जून, २०२२	जुलै, २०२२	ऑगस्ट, २०२२	सप्टेंबर, २०२२	ऑक्टोबर, २०२२	नोव्हेंबर, २०२२	एकूण (६+७+७+८+९+१०+११)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२

टिप: रकाना ५ आणि रकाना १२ मधील नमूद केलेली लाभार्थी संख्या एकच राहिल.

सचिवांची स्वाक्षरी - -----

दिनांक-

सचिवांचे नाव - -----

शासन निर्णय क्र. आधार-२०२२/प्र.क्र.१५८/एसडी-१, दिनांक ३०.६.२०२२

प्रपत्र "ब"

आधार संलग्न कार्यक्रम- मासिक प्रगती अहवाल

विभागाचे नाव:-

योजनेचे नाव:-

क्र.	जिल्ह्याचे नाव	एकूण लाभार्थ्यांची संख्या (चालू महिन्यात नव्याने समाविष्ट झालेल्या लाभार्थ्यांसह)	रकाना (३) पैकी मागील महिना अखेर आधार संलग्नीकृत झालेली लाभार्थी संख्या	प्रपत्र अ मधील नियोजनाप्रमाणे चालू महिन्याचे		या महिन्या अखेर आधार संलग्नीकृत करण्यासाठी शिल्लक लाभार्थी संख्या [३-(४+६)]	शेरा
				उद्दिष्ट	साध्य		
१	२	३	४	५	६	७	८

टिप: रकाना ५ मध्ये दिलेल्या उद्दिष्टांमध्ये नव्याने समावेश झालेल्या लाभार्थ्यांचा समावेश आवश्यक असेल.

सचिवांची स्वाक्षरी - -----

दिनांक-

सचिवांचे नाव - -----

शासन निर्णय क्र. आधार-२०२२/प्र.क्र.१५८/एसडी-१, दिनांक ३०.६.२०२२

प्रपत्र "क"

आधार संलग्निकृत करण्याचा कालबद्ध कार्यक्रम राबविण्यासाठी कामाचे स्वरूप व जबाबदार अधिकारी

क्र.	दिनांक/कालावधी (पर्यंत)	कामाचे स्वरूप	जबाबदार अधिकारी
१	१५ जुलै, २०२२	योजनेच्या एकूण लाभार्थी विद्यार्थ्यांची संख्या निश्चित करणे	गटशिक्षणाधिकारी
२		एकूण लाभार्थी विद्यार्थ्यांपैकी आपल्या गटातील आधार संलग्निकृत लाभार्थी विद्यार्थी संख्या निश्चित करणे	गटशिक्षणाधिकारी
३		एकूण लाभार्थी विद्यार्थ्यांपैकी आपल्या गटातील ज्या शाळांतील विद्यार्थ्यांचे आधार कार्ड अद्याप तयार करण्यात आलेले नाहीत अशा विद्यार्थ्यांची शाळानिहाय माहिती शिक्षणाधिकारी यांना उपलब्ध करून देणे.	गटशिक्षणाधिकारी
४		गट शिक्षणाधिकारी यांच्याकडून प्राप्त झालेली माहिती एकत्रित करून आधारकार्ड न काढल्या गेलेल्या बालकांची गावनिहाय यादी जिल्हाधिकारी यांचेकडे सुपूर्द करणे.	शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक)
५		तालुक्यातील कोणत्या शाळेतील किती विद्यार्थ्यांचे आधारकार्ड कोणत्या दिनांकाला तयार करावयाचे याचे संसाधनानुसार (गावातील पोस्ट ऑफिस/ बँक/ आधार सेवा केंद्र अशा आधार नोंदणीची सुविधा उपलब्ध असणा-या ठिकाणी) गावनिहाय नियोजन करणे.	जिल्हाधिकारी शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक) गटशिक्षणाधिकारी
६		शिक्षण विस्तार अधिकारी, केंद्र प्रमुख आणि मुख्याध्यापक यांच्यासह केलेल्या नियोजनानुसार कार्याची दिशा निश्चित करणे.	गटशिक्षणाधिकारी
७	प्रत्येक महिन्याच्या एक तारखेला	मुख्याध्यापकांनी शाळा स्तरावर शिक्षक, शाळा व्यवस्थापन समिती व पालकांशी आधारचे महत्त्व विशद करून आपल्या गावात किती विद्यार्थ्यांना अजून आधारकार्ड देणे बाकी आहे याबाबत चर्चा करावी आणि कोणत्या दिवशी किती वाजता आधार कार्ड काढण्यात येईल याबाबतचे नियोजन पालक आणि बालकांना द्यावे. त्याचप्रमाणे आधारकार्ड तयार करण्याच्या नियोजनाची माहिती दिनांक, वार आणि वेळेसह दवंडी देऊन, लाऊडस्पीकरवर आणि शाळा, ग्रामपंचायत कार्यालयात नोटीस लावून जाहीर करावी.	मुख्याध्यापक
८	प्रत्येक महिन्याच्या अठ्ठावीस तारखेला	मासिक प्रगती अहवाल “प्रपत्र ब” प्रमाणे शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक) यांनी विभागीय उपसंचालक व शिक्षण संचालक (प्राथमिक/ माध्यमिक) यांना उपलब्ध करून द्यावा.	शिक्षणाधिकारी, विभागीय उपसंचालक
९	प्रत्येक महिन्याच्या तीस तारखेला	मासिक प्रगती अहवाल “प्रपत्र ब” प्रमाणे शिक्षण संचालक (प्राथमिक/ माध्यमिक) यांनी शासनास उपलब्ध करून द्यावा.	शिक्षण संचालक (प्राथमिक/ माध्यमिक)